

ШЕВЧЕНКІАНА

Ніжинськими слідами генія

ПІДТРИМКА. Місцеві активісти почали збір коштів на реставрацію Спасо-Преображенської церкви, яку називають Кобзаревою святою

Надія ОНИЩЕНКО
для «Урядового кур'єра»

Чи набуде Ніжин національного культурного обличчя? Це питання непокоїть тих моїх земляків, які простір нашого міста сприймають не в географічному вимірі, а як власну долю. І в них неймовірно сильне відчуття його духовного середовища.

Містом 17-ти храмів назвала Ніжин редакційна колегія науково-популярного ілюстрованого журналу Міністерства культури «Пам'ятки України», присвятивши йому один з номерів за 2013 рік. У та-кий спосіб науковці підтримали створення в Ніжині історико-культурного заповідника.

Цю ідею виношують уже над 20 років. Місто налічує 117 пам'яток архітектури (а це у півтора раза більше, ніж в обласному центрі Чернігові), 72 пам'ятки історії та 12 пам'яток монументального мистецтва, зокрема збереглося 17 храмів і кілька десятків кам'янців XVIII століття, що велика рідкість на Лівобережжі.

У тисячолітній історії

Гребінка — випускники гімназії.

Щоб гості міста якнайповіщі познайомилися з місцями, пов'язаними з іменем нашого генія, автор цих рядків як колишній працівник Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського розробила спеціальний маршрут. Так, у викупленні Тараса з кріпацтва брали участь випускники Гімназії вищих наук князя Безбородька.

Це відображене не тільки у спогадах сучасників, а й у прозових творах поета. Їх активно досліджував один із перших біографів Кобзаря уродженець села Переходівка вихованець Ніжинського повітового училища Олександр Кониський. Епістолярну спадщину Тараса Шевченка вивчав відомий шевченко-званець директор Ніжинського юридичного ліцею Михайло Чалий. Внесок у шевченкознавство і створення Національного музею Тараса Шевченка в Києві зробив ніжинець Михайло Новицький. Наукову розвідку «Тарас Шевченко і Чернігівщина» залишив нам доцент Ніжинського педінституту імені М. В. Го-

між ними тоді ще був відомий потім перекладник творів Шекспіра, Шиллера, Гете й Шевченка — Микола Гербелль.

У четвер на масниці у ніжинському клубі був баль. Тарас і Чужбинський пішли на баль. Один із старшин клубної, побачивши, що у Шевченка на голові шапочка, і не відаючи, хто він такий, чиго голову вкриває

кої — майбутньої першої народної артистки України. Рецензенти її творчості зазначали, що вона на сцені виразила біль української нації так само геніально, як Шевченко у слові. І це дає нам право написати ці видатні українські імена на одному пам'ятному знаку в сквері Лисянського.

Та цю пропозицію два

ді було знищено дзвіницею, пізніше — теплу церкву.

1998 року церквою почала опікуватися громада Української православної церкви Київського патріархату. 2002-го її підтримали Голова Верховної Ради Іван Плющ і Київський міський голова Олександр Омельченко. Над храмом засяяли нові бані із хрестами. Відтоді реставрація припинилася. Лише за кошти вірян зробили дахи і вікна.

Тут 17 травня 1861 року відбулася великолідна панахіда на останньому шляху Тараса Шевченка в Україну. Про це читаємо в спогадах М. Білецького, Л. Глібова та В. Толбіна.

Зустріч жалобної колісниці в Ніжині була надзвичайно вроочистою. Біля застави на Московській вулиці зібралися представники ніжинської інтелігенції. Ремісники з розгорнутими корогвами та цеховими знаками, студенти ліцею та гімназисти. Колісницю із труною великого поета, яку супроводжували його земляки Лазаревський та Честахівський, провезли Московською вулицею в огорожу церкви.

Після панахиди, яку

1991 року на спомин про цю суму подію ніжинці встановили біля Спасо-Преображенського храму пам'ятний знак. А в парку відпочинку імені Тараса Шевченка — пам'ятник великому українцеві скульптора Олександра Скобликова. Це було зроблено з ініціативи громадськості, а саме Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка, яке тоді в Ніжині очолював Микола Шкурко. Його підтримала міська рада і особисто голова виконкому Анатолій Романенко. Трудові колективи перераховували одноденний заробіток на спорудження пам'ятника.

Щоб привернути увагу влади і громадськості до Кобзаревої церкви, міський осередок «Просвіти» та фірма «Сяйво» час від часу запрошують у церкву відомих українських кобзарів, капели бандуристів. Щорічно православні Київського патріархату служать тут панахиду по Тарасові. Приходять сюди і чиновники, щоб покласти квіти і висловити пошану до українського генія.

Наприкінці 2015 року

Окрема сторінка історії Ніжина — Шевченківська

Ніжина вмістилися події, які яскраво відображають менталітет української нації: усвідомлення самоїнності власної особистості, миролюбності, зваженісті, тонке відчуття гармонії.

А ще місто відвідав Тарас Шевченко. Ніжинськими друзями генія були Іван Сошенко — викладач малювання в повітовому училищі, Капітон Павлов — викладач Гімназії вищих наук, Олексій Венеціанов — син ніжинського грека, Аполлон Мокрицький, Євген

голя Георгій Неділько.

Назву це одне пам'ятне місце: на вулиці Гоголя височіла будівля дворянського зібрання. Про перебування тут Тараса Шевченка 1846 року написав Олександр Кониський.

«Коли Шевченко і Чужбинський (останній, до того ж, і годованець Ніжинського ліцею) приїхали в Ніжин, дак про їх приїзд зараз залунала чутка по місту, і двері нашої квартир, — розповідає Чужбинський, — не зачинялися пайпаче від студентів:

та шапочка, не хотів пустити його на баль. Але ж суворому старшині з'ясували, що шапочка вкриває голову генія України, і в якум убранині не був Шевченко, він, зайшовши до клубу, робить останньому честь і шанобу».

У цьому приміщенні, як сповіщає музейна афіша, у п'ятницю 24 лютого 1912 року Ніжинський український драматичний гурток ставив «Наймичку», драму в п'яти діях Карпенка-Карого, з участю Марії Костянтинівни Заньковець-

роки тому не почув оргкомітет із підготовки та відзначення заходів з нагоди 200-річчя від дня народження Т. Шевченка.

Кобзаревою святыню називають у Ніжині Спасо-Преображенський храм, збудований 1757 року. Бурхливе ХХ століття позначилося на його долі. 1924-го тут правила службу Божу громада Української православної автокефальної церкви. Після розправи в 1930-х роках над автокефалістами добралися й до самого храму. То-

відправили на церковному майдані ніжинські священики, студенти прикрипили до віка труни вінки й квіти. Церковна процесія проводжала труну через усе місто Гоголівською та Київською (тепер Шевченка) вулицями до самой застави в напрямку Києва.

Микола Шкурко вже як голова Ніжинської міськрайонної організації «Благодійний фонд «Ніжен» зробив заяву, що фонд збирає кошти на реставрацію Спасо-Преображенської церкви, і фірма «Сяйво» робить перший внесок — 100 тисяч гривень.

Насамкінець. Усі охочі можуть долучитися до цієї ініціативи. Хай вона стане початком великої патріотичної справи для всіх, хто називає себе українцем, у рік 155-річчя з дня смерті Тараса Григоровича і перевезення його тіла з Петербурга в Канів.